

2011. augusztus 6. - **Magyarölések katalógusa a Terror Házából**

Fekete kabátos, fekete fejkendő öregasszonyok állnak meggörnyedve egy málló vakolatú kápolna oldalában, előttük bekerített sír, mögöttük fiatal lány hunyorog a szemébe tűző napfénytől - vagy a fájdalomtól. Guta, Csehszlovákia 1946 szeptemberében. A képaláírás szerint áttelepítésre kijelöltek búcsúznak a temetőben nyugvó hozzátartozóiktól. Lehet-e megrendítőbben ábrázolni azt a tragédiasorozatot, amely 1944 és '47 között sújtotta a magyarságot, soha nem gyógyuló sebeket ütve a társadalom testén? A lakosságcserenek becézett etnikai tisztogatás során kitelepített százhuszezres felvidéki magyar néptömeg tagjai ezek az asszonyok, akik éppen a felfoghatatlannal néznek szembe ezen az ütött-kopott fényképen. Bár a mai Guta városa magyarsága még mindig hetven-nyolcvan százalék között van - annak ellenére, hogy a második világháború után ezernyolcszáz magyar lakosát Csehszlovákia szórta szét, kétezret pedig a „Duna túloldalára” deportáltak -, a régi fotón látható temető ma már városi park, s a közösség nem heverte ki ezt a vérvesztést és megaláztatást.

A gútaiak legalább elbúcsúzhattak felmenőik - mára eltüntetett - sírjától. Kassai nagyszüleim legalább magukkal hozhatták az ő szüleiket a vagonban, hogy egy angyal földi iskolateremben rostokolva hónapokig, majd felvidéki polgári jómódjukat főzelékszagú munkáslakásra cserélve itt temethessék el őket, osztályöntudatukkal és gyökereikkel egyetemben. Újpesti nagyapám és öccse legalább kettedmagukban életben maradhattak, miközben egész családjukat nyomtalanul eltüntette a világháború. Hány millió magyarnak nem adatik meg ma sem, hogy elveszett szeretteinek sírját ápolhassa, mivel nemhogy fejfa, de még számadat sem maradt fenn róluk! Nincs olyan magyar család, amelyik érintve ne volna a második világégés véres veszteségeiben (ahogy az elsőben sem) - mégis rettenetes tapasztalat, hogy mind a mai napig igen kevesen néztek szembe ezzel a néhány kósza esztendővel, amely a magyarölések példátlan és példátlanul jól szervezett sorozatát hozta.

Ebben a társadalmi és családtörténeti önvizsgálatban segít a budapesti Terror Háza halálkatalógusa. Mázsányi lesz az ember szíve, mire a kötet végére ér, mire elolvassa az idézettöredékeket, a történelmi és szociológiai-politikai háttérrel kitűnően összefoglaló tanulmányokat, s kiváltképp mire végignézi azokat a fényképeket, amelyek halálra vagy kiűzésre ítélt gyerekek, asszonyok, életerős férfiak arcát örökítették meg. Gyanútlan halálmenetek, élőhalott hadoszlopok arcai ezek, a gázkamrák, a szibériai koncentrációs táborok, a délvidéki dögkutak égtájai felé masírozva, vagy éppen Németország felé bátyus sorokban, vagy Magyarországra felé bátyus vagonokban-sajkákban.

Nem csoda, hogy nem történt meg a szembenézés, néhány bátor embert - mint például a szerbek által legyilkolt szülei igazáért és méltóságáért küzdő délvidéki Teleki Júliát vagy a szegedi Forró Lajost - leszámítva. Ugyanis ezt a társadalmi méretű lelki terhet feldolgozni értő és érző segítség nélkül képtelenség. Ebben az ok-nyomozásban volna felelőssége a honi értelmiségnek, hogy értelmezze, szálanként-sorsonként elemezze a Kárpát-medencét letaroló etnikai tisztogatássorozatot, amely a holokausztól kezdve a Szovjetunióba hurcolt és agyondolgoztatott foglyok sorsán, a délvidéki szerb vérbosszún át a svábok kitelepítéséig, illetve a felvidéki magyarok „bedeportálásáig” a Trianon utáni időszak legnagyobb magyar katasztrófája volt. És ennek az ön-vizsgálati folyamatnak ugyanúgy része volna a Magyarország felszabadítása (?), lerohanása (?), szovjetizálása során szisztematikusan megbecstelenített több százezer (!) magyar lány és asszony története is, amelyről szintén

alig-alig beszélünk.

Érthető: szégyenét mindenki igyekszik tudat alá söpörni. Érthető, de el nem fogadható lélektani jelenség ez, amely a '45 utáni korszakok erőszakos ideológiai elfojtásával is súlyosbodott.

Hogyan lehetséges az, hogy az utolsó magyar hadifogoly 2000-ben kerül elő egy oroszországi örültekházából? Hogyan lehetséges az, hogy a Teleki Júliáknak 2011-ben is azért kelljen küzdeniük, hogy ne verjék szét évről évre a csurogi sin-tértelepen emelt emlékművet, azon a helyen, ahonnan elpusztított és dögkútba hajított szüleik csontját egy szerb enyvgyár kikaparta és „hasznosította” néhány évtizeddel a mészárlás után? Hogyan lehetséges, hogy a Székelyföldön ma is vannak falvak, amelyek mélyen hallgatnak mindarról, amit a Maniu-gárdák tettek, melyeknek tagjai előszeretettel fejezték le szekercével a megkínzott székelyeket?

Hogyan lehetséges, hogy ezekért a tettekért jóformán soha senkit nem ért elszámoltatás, sem köztörvényes, sem háborús bűnös gaztevőként, miközben az egész világ Magyarországot ócsárolja, ha bizonyíték híján felment az efféle vádak alól valakit?

Ügy lehetséges mindez, hogy magunkban sem tisztáztuk a történeteket. Nem számoltunk el elveszett családtagjainkkal, akik ezért egyszerűen kiradírozódtak családtörténetünkől. Kevés szaggatottabb és repede-zettebb családtörténet van, mint a magyaroké. És kevés történetírás... Ami e néhány évnek meg az azt ilyen teljességgel először összefoglaló kiállítás- és programsorozatnak (Magyar tragédia - Terror Háza), illetve foglalatának, e kötetnek döbbenetes tanulsága: halottaink százezreiről nincsen semmiféle adat. Sorsuk megszakadt, nevük, arcuk kitörlődött a fogoly- és halállistákról, sírjuk nincs, csak jeltelen tömegsírjuk, vagy füstté váltak - és mi hagytuk, hogy kivesszenek a mi személyes nyilvántartásunkból is. Hogyan haltak éhen egy láger priccsén, hogyan csapta agyon őket egy bányaomlás vagy egy puskatus, miközben a fagyos szibériai pusztán hajtották őket erőltetett menetben; vagy hogyan nyomorították meg a maguk és családjuk életét a kitelepítések és az ezzel járó deklasszáció következtében - erről elenyésző nyomunk van.

Arról azonban a történészek egyre több bizonyítékot ásnak elő levéltárak korábban takargatott-titkosított szegleteiből, hogy a magyarölések rendkívüli mértékben szolgálták, mi több, legitimálták az etnikai egy-neműsítésre törekvő környező államok érdekeit:

„Amíg Magyarország a németek oldalán áll, véleményünk szerint a partizánoknak jogukban áll annyi magyart megölni, amennyit csak tudnak” (Henry Threlfall őrnagy, a brit SOE tisztje, 1943).

„1944 októberében Zsablyán laktam. 25-én délután négykor szállták meg a partizánok a falut. Fekete Pétert nyomban elfogták, a községháza előtt egy eperfára felakasztották, két napig lógni hagyták köziszonyatra. Fekete hétgyermekes földműves volt” (Máté István, Zsablya, Délvidék).

„Még magyarul sem szabadott megszólalni. Az iskolában az udvaron, ha magyarul beszélünk, a szlovák tanító kormost adott, a másik meg bezárt minket a pincébe” (Gubik Géza, Zsemlér).

„Álmomban sokszor még mindig a Szovjetunióban vagyok. Felriadok, azt álmodom, hogy közeledik a puskatus, jön felém az orosz őr, kisiklik a csille, és nem tudok menekülni előle. Háromszáz év is kevés lenne a felejtéshez” (Zajác Antalné Dankó Magdolna, Timár).

„Singer Imre a nevem / Szomorú vagyok, mert anyám nincs velem / A királyok Istene / Bárcsak segítene / Hogy együtt lehetnék vele. / Sokat álmodok róla, / De az álom nem válik valóra. / A királyok Istene / Bárcsak segítene / Hogy együtt lehetnék vele” (Singer Imre, 11 éves).

A háritásnak és a bagatellizálásnak bevett módja, ha elhitetjük magunkkal: ez a három-négy esztendő a világháborúból következő szörnyű véletlenek sorozata volt; és ha igyekszünk finomítani a mészárlások brutalitását, illetve ipari módszerességét. Legelőször persze az okokkal és okozatokkal kell tisztában lenni. De például a délvidéki „hideg napok” magyar

tombolására visszatekintve nem szabad összekeverni az okot az ürüggyel, amikor a magyar civilek tízezreinek 1944-45-ös legyilkolására keressük a miérteket. A holokauszt esetében - mely nem „csupán” a vidéki zsidóság elpusztításáért felelős, de többek között a visszakapott Erdély és a Partium öntudatos magyarságú, magyar anyanyelvű olvasóközönségének, iskolafenntartóinak, a kisebbségi lét támaszainak megsemmisítéséért, így Nagyvárad, Temesvár, Arad vagy Kolozsvár szórványosításának fölgyorsításáért is - nem üthetjük el azzal a nemzettársi felelősség önvizsgálatát, hogy ez a „legexponáltabb” népiirtás a világon, és hogy százezreink haltak meg a gulágon is. A gulág poklának bagatellizálása pedig ugyanakkora bűnnek kell hogy számítson, mint a holokauszt-tagadás. Punktum! Még ha a baloldali nosztalgiába fulladt Nyugat ezt nem tartja is minden körülmények között szalonképes gondolatnak.

Azonban nem áll jogunkban méricskélteni.

Nem, ezek a vérengzések nem véletlenül álltak össze logikus folyamattá, népiirtások koncentrikus gyűrűivé. A környező államoknak kellett a magyarmentes élettér, a belső politikai köröknek igazodniuk kellett az adott nagyhatalmi igényekhez, hol zsidó-, hol svábmentességre törekedve, a Szovjetunióknak pedig kellett a rabszolgatömeg, illetve a lehetséges ellenzék kiiktatása. Ma már mindehhez kétely sem fér. S ez a világban uralkodó nagy konszenzus - csakúgy, mint a trianoni békediktátum megszületésekor - döntötte etnikai és lelki katasztrófába a magyarságot. Méghozzá a kollektív bűnösségnek és a „faji tisztaságnak” éppen olyan doktrínája szerint, amely tömegsírokba temette a középeurópai zsidóságot, a nankingi kínaiakat, a lienzi kozákokat, a katyni lengyel tiszteket, a ruandai tuszikat vagy a „jugoszláviai” bosnyákokat.

A kérdés iránt puhatolódzóknak az első lépés lehet a Magyar tragédia című kötet meditatív végiglapozása. Hátha találnak az arcok között olyat, amelyik valamelyik régi albumból köszön vissza - csak még kikereke-detten, mosolygósán, egészségesen. Mert nincs olyan magyar család... **Margittai Gábor**

(Magyar tragédia, 1944-1947. Szerk.: Schmidt Mária-Halmy Kund. XX. Század Intézet, Budapest, 2011. Ára: 5990 forint)